

Het Popta- of Struijvings-poortje.

Bij acte op heden voor een van de Leeuwarder notarissen verleden, is het Popta- of Struijvings-poortje in eigendom overgegaan aan de Vereeniging tot bevordering van Vreemdelingenverkeer. Hiermee is het behoud van dit schilderachtige poortje voor onze stad verzekerd, want in de desbetreffende acte is de bepaling opgenomen, dat de nieuwe eigenaar van dit poortje het zal restaureren, om het daarna in eigendom aan de gemeente Leeuwarden over te dragen. Blijkens het jaartal, dat nog op het poortje te lezen is, is dit in 1696 voor de toen reeds bestaande steeg gebouwd. Op den hoek van deze steeg aan de breedzijde van de Nieuwestad stond toen een van de vele adellijke huizen, dat in de 2e helft van de 16e eeuw behoorde aan Sybolt van Ayiva en zijne vrouw Eesck van Popma. De huizen en tuinen van deze zijde van de Nieuwestad strekten zich toen naar achteren uit tot aan den stadswal en buitengracht, die zich bevond waar wij thans het Ruiterskwartier aantreffen. Eesck van Popma liet op het achter-erf van hare huizinge aan den stadswal eenige huisjes bouwen om daarin arme weduwen om niet te laten wonen. Bij haar testament in 1589 besprak zij haar huis aan Keimpe van Donia en bepaalde daarbij, dat de bedoelde bestemming ook in de toekomst bestendig zou worden. Op de plattegronden van Leeuwarden uit de 2e helft van de 16e eeuw grensden de achtererf van de huizen aan de Nieuwestad nog direct aan den stadswal, doch op den zeer nauwkeurigen plattegrond van 1803 liep ter plaatse van het tegenwoordige Ruiterskwartier reeds een weg onder langs den wal en waren aan dien weg huizen gebouwd. Op den volgende plattegrond van Leeuwarden van 1822 is de nieuwe stadswal, die later door de Willemskade vervangen is, aangegeven en was dus het latergedempte Ruiterskwartier en Zasiland een van de binnen-grachten geworden.

Zoo was de bebouwing van de stad toen in 1628 de erfenamen van Attze Tjaerds aan Jacob Hendrix en Lutske Popta voor een koopsom van 4396 verkochten „zeekere Huysinge, plaats, nieuwe middelhuysinge, koestallen, schuyre, sampt groot hoff, daar achter drie huysinge, staende en

gelegen op de breedside van de Nieuwe Stad te Leeuwarden, belast met 18 stuiver jaarlijksche grondpacht, 32 floreen en 1 blank beekergeld."

Dit waren de huizen die Eesck van Popma in 1589 nad nagelaten en de koopers waren de grootouders van den bekenden doctor Henricus Popta, den stichter van het Gasthuis te Marssum.

Dr. Popta breidde zijne bezittingen daar ter plaatse uit. In 1667 kocht hij van Sjeuwcke Bouwes te Rotterdam „zekere kamer en loots" in het Ruiterskwartier voor f 260. In 1693 kocht hij weer „een kamer of woning" in het Ruiterskwartier en in de volgende jaren ook drie vierde parten in de huizinge aan de westzijde van de Popta-steeg „alwaer de Blauwe Kroon uythangt" en drie vierde parten huysinge mede aldaer, door een steeg in te gaan". Eerst in 1710 werd het reesteerende vierde part in deze huizen aan Dr. Popta „geadjudeert" (*).

Dr. Popta was dus in 1696, toen het poortje gesticht is, de eigenaar van verscheidene van de omgelegen huizen en ontegenzeggelijk is hij dan ook de man geweest, die dit poortje heeft laten bouwen. En wat deze man deed, deed hij blijkbaar goed, zoodat wij hem niet alleen te danken hebben voor zijn menschlievende stichting, maar naast het behoud van de eenige overgebleven Friesche stins „Heringa-Statte te Marssum", naast het behoud van het kunstig gedreven zilverwerk, thans in het Friesch Museum, naast fraaie gebeeldhouwde 17e eeuwse en vroegere meubels, bedsteden en deuren, die overeenkomstig zijn testament niet door veyen mochten worden bedekt (*), ook nog voor het maken van het sierlijke 17e eeuwse poortje.

Toen in 1796 en 1797 het Dr. Popta-Gasthuis gelden moest losmaken om zijn deel in de gedwongen staatsleening te betalen, moesten alle huizen te Leeuwarden verkocht worden.

Bij koopacten van 25 November 1796 geadjudeert door het Gerecht van Leeuwarden 10 Maart 1797 en van 3 Januari 1801 geadjudeert door den Raad der gemeente Leeuwarden 6 Maart 1801 kwam het grootste deel van de aan de Popta-steeg gelegen woningen en terreinen in eigendom aan Dominicus Struyving en onder diens naam is het poortje nog het meest bekend. Diens weduwe,

Trijntje van der Haar, verkocht in 1840 hare aan de steeg gelegen woningen en terreinen aan Eeuwe van Driesum Dzoön, in wiens familie deze eigendommen als één geheel bleven tot in 1892, toen ze publiek werden verkocht en in verschillende handen geraakten.

Door deze versnippering was er op den duur gevaar ontstaan voor het behoud van het poortje. Is dus een zeer gelukkige daad, dat het bestuur van de Vereeniging tot bevordering van Vreemdelingenverkeer alhier, geholpen door de welwillende medewerking van de eigenaren van naast

(*) Het testament van Dr. Popta van 1712, dat a. a. beschikkingen inhoudt over de huizen in het Ruiterskwartier, vermeldt daar nog een „Pijpmackerie". Een aardig beeld kan men zich hier uit de acten maken van de bebouwing in de stad. In 1683 zagen wij de koestallen en schuyren tot midden in de stad, in 1712 vinden wij een later in Friesland geheel uitgestorven nijverheid, 4 maken van tabakspijpen, die toen waren van het klein model als in onze Oudheidkundige Musea te zien. Deze industrie is later door die der Goudsche pijpen geheel verdrongen.

(*) Deze hoogst merkwaardige einsmede luidde in de laatste wille van 1712 a. v.: „Oock wil en ordonnere (ick), dat myn costelyk eecken houtwerk op myn Slot en Poort niet sal mogen worden geset, maar met wrieven en stoffen en het slotwerk schuyren sal worden onderhouden als sck placht doen te laten." Men voelt hierin de verzuiching van den man van beschaving tegen de opkomende vandalistische manier om eiken hout te verven. Dat was in 1712, en toch lieten nog in het laatst van de 19e eeuw de kerkvoogden van een groot dorp in Friesland de kunstig gesneden kraak in hunne kerk met verven bederven. Men kan bij zijn tijd vooruit, maar men kan er ook bij ten achter zijn.

en aan de steeg gelegen huizen en woningen, zich deze zaak heeft aangetrokken. Het heeft daardoor bewezen, dat het met zijn tijd meeinging, door het behouden van een monument in de eigen stad of, zooals de tegenwoordige uitdrukking luidt, door het „schutten" van eigen „heem".

N. O.

Popta- of Struivings-poortje

Bij acte op heden voor een van de Leeuwarder notarissen verleden, is het Popta- of Struivings-poortje in eigendom overgegaan aan de Vereeniging tot bevordering van Vreemdelingenverkeer. Hiermee is het behoud van dit schilderachtige poortje voor onze stad verzekerd, want in de desbetreffende acte is de bepaling opgenomen, dat de nieuwe eigenaar van dit poortje het zal restaureeren, om het daarna in eigendom aan de gemeente Leeuwarden over te dragen. Blijkens het jaartal, dat nog op het poortje te lezen is, is dit in 1696 voor de toen reeds bestaande steeg gebouwd. Op den hoek van deze steeg aan de breedzijde van de Nieuwestad stond toen een van de vele adellijke huizen, dat in de 2e helft van de 16e eeuw behoorde aan Sybolt van Aylva en zijne vrouw Eesck van Popma. De huizen en tuinen van deze zijde van de Nieuwestad strekten zich toen naar achteren uit tot aan de stadswal en buitengracht, die zich bevond waar wij thans het Ruiterskwartier aantreffen.

Eesck van Popma liet op het achter-erf van hare huizinge aan den stadswal eenige huisjes bouwen om daarin arme weduwen om niet te laten wonen. Bij haar testament in 1589 besprak zij haar huis aan Keimpe van Donia en bepaalde daarbij, dat de bedoelde bestemming ook in de toekomst bestendigd zou worden. Op de plattegronden van Leeuwarden uit de 2e helft van de 16e eeuw grensden de achtererven van de huizen aan de Nieuwestad nog direct aan den stadswal, doch op den zeer nauwkeurigen plattegrond van 1603 liep ter plaatse van het tegenwoordige Ruiterskwartier reeds een weg onder langs den wal en waren aan dien weg huizen gebouwd. Op den volgende plattegrond van Leeuwarden van 1622 is de nieuw stadsgracht, die later door de Willemskade vervangen is, aangegeven en was dus het later gedempte Ruiterskwartier en Zaailand een van de binnengrachten geworden.

Zoo was de bebouwing van de stad toen in 1628 de erfgenamen van Attze Tjaerds aan Jacob Hendrix en Lutske Popta voor een koopsom van f 4396 verkochten „zeeckere Huysinge, plaats, nieuwe middelhuysinge, koestallen, schuyre, sampt groot hoff, daar achter drie huysingen, staende en gelegen op de breedsyde van de Nieuwe Stad te Leeuwarden, belast met 18 stuiver jaarlijksche grondpacht, 32 floreen en 1 blank beekergeld.”

Dit waren de huizen die Eesck van Popma in 1589 had nagelaten en de koopers waren de grootouders van den bekenden doctor Henricus Popta, den stichter van het Gasthuis te Marssum. Dr. Popta breidde zijne bezittingen daar ter plaatse uit. In 1667 kocht hij van Sjeuwcke Douwes te Rotterdam „zekere kamer en loots” in het Ruiterskwartier voor f 260. In 1693 kocht hij weer „een kamer of woning” in het Ruiterskwartier en in de volgende jaren ook drie vierde parten in de huizinge aan de westzijde van de Popta-steeg „alwaer de Blauwe Kroon uythangt, en drie vierde parten huysinge mede aldaer, door een steeg in te gaan.” Eerst in 1710 werd het resteerende vierde part in deze huizen aan Dr. Popta „geadjudiceert” [1].

Dr. Popta was dus in 1696, toen het poortje gesticht is, de eigenaar van verscheidene van de omgelegen huizen en ontegenzeggelijk is hij dan ook de man geweest, die dit poortje heeft laten bouwen. En wat deze man deed, deed hij blijkbaar goed, zoodat wij hem niet alleen te danken hebben voor zijn menschlievende stichting, maar naast het behoud van de eenige overgebleven Friesche stins „Heringa-State te Marssum”, naast het behoud van het kunstig gedreven zilverwerk, thans in het Friesch Museum, naast fraaie gebeeldhouwde 17e eeuwsche en vroegere meubels, bedsteden en deuren, die overeenkomstig zijn testament niet door verven mochten worden bedekt [2], ook nog voor het maken van het sierlijke 17e eeuwsche poortje.

Toen in 1796 en 1797 het Dr. Popta-Gasthuis gelden moest losmaken om zijn deel in de gedwongen staatsleening te betalen, moesten alle huizen te Leeuwarden verkocht worden.

Bij koopacten van 25 November 1796 geadjudiceert door het Gerecht van Leeuwarden 10 Maart 1797 en van 3 Januari geadjudiceert door de Raad der gemeente Leeuwarden 6 Maart 1801 kwam het grootste deel van de aan de Popta-steeg gelegen woningen en terreinen in eigendom aan Dominicus Struyving en onder diens naam is het poortje nog het meest bekend. Diens weduwe, Trijntje van der Haar, verkocht in 1840 hare aan de steeg gelegen woningen en terreinen aan Eeuwe van Driesum Dzoon, in wiens familie deze eigendommen als één geheel bleven tot in 1892, toen ze publiek werden verkocht en in verschillende handen geraakten.

Door deze versnippering was er op den duur gevaar ontstaan voor het behoud van het poortje. 't Is dus een zeer gelukkige daad, dat het bestuur van de Vereeniging tot bevordering van Vreemdelingenverkeer alhier, geholpen door de welwillende medewerking van de eigenaren van naast en aan de steeg gelegen huizen en woningen zich deze zaak heeft aangetrokken. Het heeft daardoor bewezen dat het met zijn tijd meeging door het behouden van een monument in de eigen stad of, zooals de tegenwoordige uitdrukking luidt, door het „schutten” van eigen „heem”.

N.O.

[1] Het testament van dr. Popta van 1712, dat o.a. beschikkingen inhoudt over de huizen in het Ruiterskwartier, vermeldt daar nog een „Piepmackerije”. Een aardig beeld kan men zich hier uit de acten maken van de bebouwing in de stad. In 1628 zagen wij de koestallen en schuyren tot midden in de stad, in 1712 vinden wij een later in Friesland geheel uitgestorven nijverheid, 't maken van tabakspijpen, die toen waren van het klein model als in onze Oudheidkundige Musea te zien. Deze industrie is later door die der Goudsche pijpen geheel verdrongen.

[2] Deze hoogst merkwaardige zinsnede luidde in de laatst wille van 1712 a.v.: „Oock wil en ordonnere (ick), dat myn costelyk eecken houtwerk op mijn Slot en Poort niet zal mogen worden geferft, maar met wrieven en stoffen en het slotwerck schuijren zal worden onderhouden als ick plagte doen te laten.” Men voelt hierin de verzuchting van den man van beschaving tegen de opkomende vandalistische manier om eiken hout te verven. Dat was in 1712, en toch lieten nog in het laatst van de 19e eeuw de kerkvoogden van een groot dorp in Friesland de kunstig gesneden kraak in hunne kerk met verven bederven. Men kan bij zijn tijd vooruit, maar men kan er ook bij ten achter zijn.

Leeuwarder Courant
04-09-1915